

СИЛАБУС

ПОВЕДІНКОВА ТА **ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

(назва дисципліни)

Семестр та рік навчання I семестр 2024-2025 навчального року

Освітній рівень (перший або другий) перший

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Шифр та назва спеціальності 075 Маркетинг.

Освітня програма – Маркетинг.

Лекції та практичні заняття відповідно до розкладу <http://rasp.kart.edu.ua>

Команда викладачів:

Лектори: Косич Марина Василівна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Контакти лектора:

+38 (050) 907-16-35, e-mail: kosych@kart.edu.ua

Веб-сторінка курсу: : <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні ресурси: <http://metod.kart.edu.ua>

Поведінкова та експериментальна економіка

I семестр 2024 – 2025 р.р. силабус

Команда викладачів:

Лектор: Косич Марина Василівна (кандидат економічних наук, доцент), Контакти: +38 (050) 907-16-35, e-mail: mariprof78@gmail.com
Години прийому та консультацій: 14.00-15.00 середа Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейербаха, 7, 3 корпус, 3 поверх, 307 аудиторія.
Веб сторінка курсу: http://do.kart.edu.ua/ Додаткові інформаційні матеріали: http://metod.kart.edu.ua

Харків – 2024

Цілі та завдання навчальної дисципліни

За сучасних соціально-економічних умов розвитку ринкової економіки гострою є потреба в поширенні економічних знань, формуванні економічної культури населення. Сьогодні кожна людина повсякчасно стикається з економічними питаннями, тому для ефективного ведення власного бізнесу, успішного управління середніми та великими підприємствами та результативного державного регулювання, студенти, що отримують вищу освіту повинні мати знання глибоких економічних процесів та явищ. Знання в економічній галузі допоможуть пояснити механізми функціонування сучасної економіки на основі економічних теорій, концепцій, моделей, обґрунтованих світовою та вітчизняною наукою й апробованих економічною практикою, формування знань теорії та практики поведінкової та експериментальної економіки, розуміння поведінкових закономірностей та їх впливу на перебіг економічних процесів, формування на цій основі професійних компетентностей у сфері прийняття економічних рішень. Основні завдання навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів вищої освіти вивчення теоретичних положень поведінкової та експериментальної економіки; засвоєння правил, принципів, оволодіння інструментами та методами дослідження впливу поведінкових чинників на прийняття економічних рішень; використовувати знання психологічних закономірностей для передбачення економічної поведінки суб'єктів господарської діяльності; оцінювати варіативність економічної поведінки індивіда і соціальних груп у сфері економічного життя.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

- 1. Ціннісно-смыслову компетентність** (формування та розширення світогляду студента в області економічної дійсності, здатність до розуміння актуальності використання економічних знань у діяльності підприємств та органів державного управління);
- 2. Загальнокультурну компетентність** (розуміння культурних, історичних та регіональних особливостей, що склалися в Україні та за її межами в області економічної політики);
- 3. Навчально-пізнавальну компетентність** (формування у студента зацікавленості про стан та перспективи розвитку соціально-економічного положення України, здатність студента формувати цілі дослідження та, з метою їх вирішення, вміння знаходити рішення у нестандартних економічних ситуаціях в Україні);
- 4. Інформаційну компетентність** (розвиток вмінь студента до самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації з економічної дійсності за допомогою сучасних інформаційних технологій);
- 5. Комунікативну компетентність** (розвиток у студента навичок роботи в команді шляхом моделювання економічних ситуацій, вміння презентувати власний проект та кваліфіковано вести дискусію у досліджуваній сфері);

6. Компетентність особистісного самовдосконалення (елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; підтримка постійної жаги до самовдосконалення та самопізнання).

Чому ви маєте обрати цей курс?

Якщо Ви хочете знати чому відбуваються певні економічні процеси в нашій країні та як можна ними керувати, як ефективно використовувати власні ресурси та при певних бюджетних обмеженнях максимально задовольняти свої потреби, то обов'язково треба прослухати цей курс!

Від здобувачів очікується: базові знання з економічної теорії, соціології та психології.

В процесі вивчення дисципліни студенти отримають знання про психологічні моделі економічних рішень, чинники відхилення від раціонального економічного вибору, когнітивні обмеження економічного суб'єкта та труднощі із сприйняттям і аналізом системно складної інформації, що не враховуються неокласичною економічною теорією. Особливу увагу буде приділено основним видам економічних експериментів, зокрема, буде розглянуто яким чином експериментальні методи уможливають відповіді на питання, що постають перед економістами.

На практичних заняттях будуть використовуватися інтерактивні ігри. В цих іграх використовується методика активного вивчення, коли здобувачі беруть участь у навчальних іграх, що дає їм змогу спілкуватися, знайомитися з основними поняттями та теоріями поведінки людей, що впливають на прийняття економічних рішень. Така групова взаємодія сприяє соціальному розвитку та пізнанню економічних явищ. Такий засіб навчання розвиває зацікавленість студентів у предметі та приносить їм задоволення від вивчення економіки.

Команда викладачів завжди готова надати будь-яку допомогу із незрозумілих питань за курсом.

Схема курсу:

1. Лекції,
2. Статистичний матеріал,
3. Додаткова література,
4. Обговорення в аудиторії,
5. Інтерактивні ігри,
6. Індивідуальні консультації,
7. Залік.

Огляд курсу

Даний курс, який вивчається з вересня по травень, дає студентам глибоке розуміння економічних процесів та явищ ринкової економіки та практичні рекомендації у веденні бізнесу та державного регулювання.

Кількість кредитів ECTS – 4.

Лекції – 30 годин.

Практики – 15 годин.

Самостійна робота – 75 годин.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття раз у два тижні. Він супроводжується текстовим матеріалом, наочними прикладами та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та розробки бізнес проекту.

Схема курсу:

Тема 1 Історичний розвиток та передумови виникнення поведінкової та експериментальної економіки.

Тема 2. Поняття раціональності в експериментальній та поведінковій економіці: точки дотику та розходження.

Тема 3. Методологічні аспекти побудови експериментальних досліджень в мікроекономічних системах.

Тема 4. Стратегічна взаємодія у світлі теорії ігор.

Тема 5. Поняття персоніфікованого соціального обміну в експериментальній економіці: ігри на довіру, ультимативні та диктаторські ігри.

Тема 6. Нейрономіка як новий аналітичний напрям у механізмі прийнятті рішень.

Тема 7. Експериментальна перевірка поведінки фінансових ринків.

Тема 8. Маркетингові інструменти впливу на поведінку споживачів.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, завдання та правила оцінювання курсу).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати підчас підготовки для обговорення в аудиторії.

Лекції та практичні заняття

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
1-2	4	Лекц.№1. Історичний розвиток та передумови виникнення поведінкової та експериментальної економіки.	2	Історичний розвиток та передумови виникнення поведінкової та експериментальної економіки.
3	2	Лекц.№2. Поняття раціональності в експериментальній та поведінковій економіці: точки дотику та розходження.	1	Поняття раціональності в експериментальній та поведінковій економіці: точки дотику та розходження.
4-5	4	Лекц.№3. Методологічні аспекти побудови експериментальних досліджень в мікроекономічних системах.	2	Методологічні аспекти побудови експериментальних досліджень в мікроекономічних системах.
6-7	4	Лекц.№4. Стратегічна взаємодія у світлі теорії ігор.	2	Стратегічна взаємодія у світлі теорії ігор.
8		Модульний контроль знань № 1		
9-10	4	Лекц.№ 5. Поняття персоніфікованого соціального обміну в експериментальній економіці: ігри на довіру, ультимативні та диктаторські ігри.	2	Поняття персоніфікованого соціального обміну в експериментальній економіці: ігри на довіру, ультимативні та диктаторські ігри.

11-12	4	Лекц.№ 6. Нейрономіка як новий аналітичний напрям у механізмі прийнятті рішень.	2	Нейрономіка як новий аналітичний напрям у механізмі прийнятті рішень.
13-14	4	Лекц.№ 7. Експериментальна перевірка поведінки фінансових ринків.	2	Експериментальна перевірка поведінки фінансових ринків.
15	4	Лекц.№ 8. Маркетингові інструменти впливу на поведінку споживачів.	2	Маркетингові інструменти впливу на поведінку споживачів.
16		Модульний контроль знань № 2		
		Залік з дисципліни		

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	<u>Відмінно</u> – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	<u>Дуже добре</u> – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	<u>Добре</u> – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	<u>Задовільно</u> - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	<u>Достатньо</u> – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	<u>Незадовільно</u> – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	<u>Незадовільно</u> - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

Студент повинен обрати одну із запропонованих тем проекту та підготувати доклад із презентацією.

1. «Стандартна» модель економічного суб'єкта і можливі напрями послаблення передумов: динамічні вподобання, прийняття рішень в умовах ризику, соціальні вподобання. «Екони» і «гумани».
2. Метод гіпотетичного вибору. Метод опитування.
3. Застосування експериментальної методології в економіці.
4. Типи експериментів: лабораторні, польові, натурні. Вернон Сміт, Даніель Канеман, Амос Тверські, Річард Талер, Дені Аріелі та їх роботи.
5. Теорія очікуваної корисності (Джон фон Нейман, Оскар Моргенштерн).
6. Приклади ситуацій, в яких теорія очікуваної корисності «не працює» (експериментальна спростування теорії очікуваної корисності – парадокси Бернуллі, Алле, Ельсберга).
7. Роль теорії перспектив в коригуванні ситуацій недостовірності теорії очікуваної корисності.
8. Основи теорії «проспектив»: ефект відображення і точки відліку (залежність цінності від точки відліку), уникнення втрат, нелінійне зважування ймовірностей. Цінність в теорії перспектив.
9. Приклади того, як працює теорія перспектив в реальному житті. «Страх втрат».
10. Евристика і суб'єктивні зміщення.
11. Поведінка людей, що не узгоджується з моделлю раціонального вибору. Евристичне правило і метод.
12. Передбачувані упередження Річарда Талера.
13. Передбачувані помилки людини. Помилки мислення (когнітивні помилки), пов'язані із впливом евристик (власного досвіду).
14. Обмежена раціональність (Герберт Саймон). Шум.
15. Несхильність до ризику, «спадна гранична корисність багатства» (Деніел Бернуллі).
16. Модель людини в поведінковій економіці – гуманістична людина.
17. Детермінанти поведінкової економіки: «неправильна поведінка», «ефект володіння» («фреймінг»), «чутливість до витрат», «корисність витрат», «ментальний облік», «корисність транзакції».
18. «Передбачувані помилки».
19. Емоційний інтелект.
20. Рівновага Неша. Чиста та змішана стратегії рівноваги Неша.
21. Вирішення ігор методом зворотних міркувань.
22. Теорема про мінімакс.
23. Гра «Орел і решка».
24. Гра «Суспільне благо».
25. Міні гра «Інвестиції».
26. Співробітництво і координація.
27. Психофізіологія прийняття рішень в економіці.
28. Інформаційна модель роботи мозку.
29. Нейроекономіка як система методів впливу на мозкову активність.
30. Базова концепція нейроекономіки – модель прийняття перцептивних рішень В. Ньюсамата М. Шадлена.
31. Фактори емоційного впливу.
32. Емоції та їх вплив на прийняття рішень, оцінку ризику та очікуваного доходу. Вплив емоцій на вибір. Управління емоціями.

33. Нейромаркетинг. Нейрологія прийняття купівельних рішень.
34. Використання емоцій у рекламі.
35. Ефект «виринання».
36. «Фішинг».
37. Наука про щастя і наукові погляди Ієремії Бентама. Бентам як винахідник сучасної «політики, заснованої на фактах». Наука про щастя як важлива компонента для знаходження раціональної форми політики і закону
38. Неузгодженість вподобань у часі.
39. Види фреймів. Лінгвістика фреймів.
40. Чутливість до витрат багатих і бідних. Крива чутливості до витрат.
41. Поведінкові реакції бідних і багатих споживачів.
42. Поведінкові пастки. Прокляття переможця. Ризик у здійсненні витрат.
43. Досягнення рівня безбитковості.
44. Поведінка домашніх господарств щодо споживання непередбачуваного доходу.
45. Експерименти: яка ділова практика прийнятна для людей?
46. Сприйнята справедливість та залежність від фреймів. Цінність вираження справедливості для фірм.
47. Уникнення видимості несправедливого поводження.
48. Гіпотеза ефективного ринку Юджина Фоми.
49. Психологічні аспекти поведінки трейдерів на фінансовому ринку.
50. «Ведмеді» і «бики»: поведінкові стилі і реакції.

Відвідування лекцій:

За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал. **Максимальна сума становить 15 балів.**

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання та дати ще один варіант формування поглядів на сучасні економічні процеси та явища. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. **Максимальна сума становить 10 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями (до 7 балів), ступенем залученості (до 3 балів) та роботою за завданнями (до 25 балів). **Максимальна сума становить 35 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Залік:

Студент отримує залік за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал.

Команда викладачів:

Косич Марина Василівна (<http://kart.edu.ua/2015-09-15-11-05>) – лектор з питань економічної теорії в УкрДУЗТ. Отримала ступінь к.е.н. за спеціальністю 08.01.01 –

«Економічна теорія» в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна у 2005 році. Напрямки наукової діяльності: природні монополії.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Список літератури

1. Бобух Поведінкова економіка та сталий розвиток: ключові аспекти взаємозв'язку. Економіст. 2016. No 6. С. 4 – 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2016_6_4.
2. Єрмошкіна О. В., Горяча О. І. Інноваційно-підприємницька діяльність економічних суб'єктів: поведінково-інституційні аспекти активізації. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2018. No 4. С. 51-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_4_7.
3. Закревська Л. М. Поведінкова економіка як інструмент забезпечення сталих конкурентних переваг. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2018. Т. 24, No 3. С. 55-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2018_24_3_8.
4. Іванов Р. В. Моделювання процесів економічної поведінки домогосподарств: монографія; Дніпров. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпро: Біла К. О. [вид.], 2019. 266 с.
5. Івашук Ю. П. Поведінкова та експериментальна економіка: навч. посіб.; Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. 119 с.
6. Канеман Д. Думай медленно... решай быстро. URL: <https://mybook.ru/author/daniel-kaneman/dumaj-medlenno-reshaj-bystro/read/>.
7. Лозинський О. М. Економічна психологія та психологія підприємництва. Навчальний посібник. Львів: «Тріада плюс», 2015. 246 с.
8. Галер Р. Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=66293&p=1.

Додаток 1

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ «Поведінкова та експериментальна економіка»

1. Передумови виникнення поведінкової та експериментальної економіки.
2. Загальна характеристика поведінкової та експериментальної економіки.
3. Розвиток виникнення поведінкової економіки.
4. Базові положення поведінкової економіки.
5. Історія становлення експериментальної економіки.
6. Концепції раціональності та їх ознаки.
7. Екологічна раціональність та евристики.
8. Ознаки раціональності економічних агентів.
9. Теорії та гіпотези, що пояснюють існування евристик.
10. Поняття та риси економічних експериментів.
11. Види економічних експериментів та їх характеристика.
12. Правила проведення експериментів.
13. Етапи проведення експериментів.
14. Етапи історії розвитку теорії ігор.
15. Класифікація варіантів ігор за критерієм взаємовиключності.
16. Загальні принципи нейробіологічної теорії прийняття рішень.
17. Раціональні та емоційні системи мозку в прийнятті рішень економічними суб'єктами.
18. Емоції і прийняття рішень економічними суб'єктами.
19. Поняття календарних або сезонних ефектів, їх типи.
20. Поняття феномену цінових бульбашок та адаптивних очікувань.
21. Соціальні норми, що знижують транзакційні витрати.
22. Контекст прийняття рішень: приклад ультимативної гри.
23. Диктаторські ігри з вибором від обміну та без вибору.
24. Вплив маркетингової комунікації на поведінку споживачів.
25. Вплив товарної політики на поведінку споживачів.
26. Вплив збутової політики.
27. Вплив цінової політики на поведінку споживачів.
28. Методики модифікації поведінки споживачів.
29. «Теорія перспектив» Д. Канемана та А. Тверські.
30. Вернон Сміт – засновник експериментальної економіки.